

MOJA NIEPODLEGŁA

Moja Niepodległa

Scenariusze lekcji i uroczystości szkolnych

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Recenzenci:

Zenon Fajger (OBEN IPN Rzeszów), Katarzyna Książkowska (OBEN IPN Poznań),
Magdalena Zapolska-Downar (OBEN IPN Łódź)

Koordynator projektu:

dr Zofia Fenrych

Współpraca:

Grzegorz Czapski, Mateusz Lipko, Paweł Miedziński (OBEN IPN Szczecin)

Korekta: dr Dorota Mazek (IPN Warszawa)

Projekt graficzny: Maciej Frycz

Skład: Maciej Frycz

© Copyright by Instytut Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu,
Szczecin 2018

Spis treści

Wprowadzenie	6
Bernadeta Zientara <i>Polska dzisiaj i przed laty – cykl zajęć o charakterze patriotycznym</i>	12
Renata Pyryt <i>Narodowe Święto Niepodległości – Polska była, jest i będzie</i>	39
Renata Pyryt <i>Polska nigdy nie zginęła</i>	53
Agnieszka Kamińska, Radosław Pietruczuk <i>Polska – długa droga do wolności</i>	60
Katarzyna Bartuś, Marzena Sula-Matuszkiewicz <i>Zanim powróciła niepodległość, czyli jak przeżyć I wojnę światową</i>	69
Katarzyna Bartuś, Marzena Sula-Matuszkiewicz <i>Droga do wolności. Piłsudski w Krakowie</i>	101
Dorota Bielawska <i>Cenne słowo – Niepodległość!</i>	123
Grażyna Modrzewska <i>Powtórzenie działań na liczbach – Moja Niepodległa na lekcji matematyki</i>	139
Małgorzata Drozd, Marta Słomianowska <i>Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę...</i>	149
Jadwiga Świdzka <i>Polska droga do niepodległości – gra dydaktyczna</i>	170
Magdalena Cytryńska-Kurzępa, Beata Sitarek <i>Lata dwudzieste, lata trzydzieste</i>	189

Aneta Baczyńska <i>... żeby była wolna</i>	206
Daniel Spoczyński, Sławomir Hinca <i>Polaków dysputy o Polsce</i>	215
Ilona Karpińska <i>Wolność kocham i rozumiem</i>	226
Grażyna Mulica, Joanna Piątkowska <i>Polak – to brzmi dumnie!</i>	252
Marzena Grzebyk, dr Radosław Sztaba <i>Stacja „Niepodległość”</i>	265
Agnieszka Tomalska <i>Magiczna ławeczka, czyli spotkanie z historią...</i>	283
Małgorzata Łuczak, Marzena Wieczorek <i>Sąd nad Polską</i>	293
Marta Winnicka-Pilarska <i>Być patriotą dziś</i>	309
Elżbieta Ciemiega <i>„Przyśniła się dzieciom Polska...”. Artysci żołnierzami Legionów</i>	321
Krzysztof Małysa <i>O wolną i niepodległą Polskę – lekcja powtórzeniowa</i>	340
Michał Bartosz Mojski <i>Niepodległość to ważna gra!</i>	351

Legenda

rodzaj scenariusza: lekcja/uroczystość

kategoria wiekowa

czas trwania

cele

metody

narzędzia

literatura

muzyka

filmy

fotografie

scenografia

Wprowadzenie

Ogólnopolski konkurs dla nauczycieli MOJA NIEPODLEGŁA został ogłoszony jesienią 2017 r. Jego celem było stworzenie bazy scenariuszy lekcji lub uroczystości szkolnej przygotowanych przez pedagogów, praktyków. Nadesłano niemal 150 różnych prac. Z nich zostały wybrane 24 scenariusze, najbardziej oryginalne, twórcze i jednocześnie gotowe do adaptacji i wykorzystania przez nauczycieli. Wśród lekcji mamy nie tylko te, prowadzone w ramach przedmiotu historia, ale również – bardzo wysoko ocenione – lekcje języka polskiego, nauczania zintegrowanego, a nawet matematyki. Są także autorskie teksty szkolnych sztuk teatralnych. Jak zauważył jeden z recenzentów: „nawet jeśli zawierają one jakieś niedociągnięcia, nie powodują one, że nie mogą być wykorzystane przez innych nauczycieli, ich niewątpliwą zaletą zaś jest fakt, że zostały napisane przez czynnych nauczycieli i są doskonale osadzone w realiach pracy szkoły, a niejednokrotnie zweryfikowane w praktyce przed wysłaniem na konkurs”.

Ocenie jurorskiej oprócz poprawności merytorycznej, pomysłowości i oryginalności podlegała także nowoczesność, multimedialność pracy. Wśród scenariuszy znalazły się więc i takie, które wykorzystują edukacyjne zdobycze aplikacji internetowych, tablice interaktywne, czy prezentacje multimedialne. Co jest tu istotne, metody interaktywne nie dominują, nie zakrywają meritum zajęć, jakim jest zdobycie konkretnej wiedzy, ale proces ten wspomagają. Nauczyciele korzystają również chętnie z metod aktywizujących – od pracy w grupach, poprzez mapę myśli, drzewo decyzyjne, po różnorakie gry dydaktyczne. Wśród tych ostatnich znalazły się także gry miejskie. Niewątpliwą zaletą przeważającej liczby prac jest ich ograniczenie w czasie do jednej godziny lekcyjnej. Dzięki temu zdecydowanie łatwiej je zrealizować w rzeczywistości edukacji szkolnej.

Niniejszy zbiór został podzielony na sześć części. Nie jest to podział przypadkowy, wynika z liczby i rodzajów kategorii konkursu. Scenariusz lekcji lub uroczystości szkolnej można było przygotować w trzech różnych przedziałach wiekowych: 1. grupa najmłodsza (odziały przedszkolne i klasy I–III, 2. szkoły podstawowe (IV–VII) i klasy gimnazjalne oraz 3. szkoły ponadgimnazjalne. Taki podział został przyjęty w momencie ogłoszenia konkursu, jednak z powodu postępów w reformie edukacji redaktorzy niniejszego zbioru postanowili zastosować następujący zapis kategorii:

- 1) odziały przedszkolne i klasy I–III szkoły podstawowej,
- 2) klasy IV–VIII szkoły podstawowej,
- 3) szkoły ponadpodstawowe.

Najwięcej prac napłynęło od nauczycieli ze szkół podstawowych i gimnazjalnych, dlatego też najliczniej występują w publikacji.

Bardzo często integralną częścią scenariuszy nadesłanych na konkurs, zwłaszcza uroczystości, była prezentacja multimedialna, w której zamieszczono fotografie obrazujące przedstawiane wydarzenia lub stanowiące tło dla tego, co dzieje się na scenie. W prezentacjach wykorzystano także muzykę oraz fragmenty filmów. Wśród załączanych materiałów nie znaleźliśmy jednak takich, które są niedostępne dla dowolnego użytkownika – to jest ich niewątpliwy atut. Nie uważamy zatem za niezbędne dołączanie do publikacji utworów czy wręcz gotowych prezentacji. Jeżeli zdecydują się Państwo na wykorzystanie scenariusza, prosimy potraktować zamieszczone listy utworów muzycznych, filmowych oraz materiału ikonograficznego przede wszystkim jako sugestię autora. Postarano się podać jak najpełniejszy zapis bibliograficzny, by ułatwić znalezienie i wykorzystanie niezbędnych utworów. Nic nie stoi na przeszkodzie, by oryginalny tekst przedstawić zilustrować inną ikonografią i muzyką. Inaczej zostały potraktowane karty pracy lub elementy gier szkolnych i miejskich, opracowanych przez autorów. Są one nierozdzieloną częścią scenariusza i jako takie zostały zilustrowane materiałem szerszego i twórczego korzystania z tego zbioru.

W części pierwszej publikacji znalazły się dwa scenariusze zajęć nauczania zintegrowanego w ramach edukacji wczesnoszkolnej. Zwycięski scenariusz Bernadety Zientary stanowi zbiór ponad 20 ćwiczeń, które można przeprowadzić z okazji Narodowego Święta Niepodległości, rozkładając materiał na trzy kolejne dni. Zarówno ten scenariusz, jak i Renaty Pyryt łączą w sobie różne przestrzenie edukacji: polonistyczną, historyczno-patriotyczną, matematyczną, informatyczną itd.

Druga część to również dwa scenariusze przedstawień adresowanych do najmłodszych. Zwycięskim scenariuszem w tej kategorii okazał się scenariusz Renaty Pyryt. Jest to połączenie poezji i pieśni z obrazem, a przy tym niezwykle istotne podkreślenie roli życia kulturalnego w utrzymaniu polskości pod zaborami. Walorem drugiego scenariusza w tej kategorii, autorstwa Agnieszki Kamińskiej i Radosława Pietruczuka, jest wykorzystanie gestów, muzyki i obrazu zamiast słów. Wydaje się, że właśnie taka forma może najlepiej trafić do najmłodszych.

Część trzecia to sześć scenariuszy lekcji, przeznaczonych dla uczniów starszych klas szkoły podstawowej. W związku z wagą tematu niepodległości niektórzy autorzy zaadresowali swoje scenariusze do całej tej grupy wiekowej, decyzji nauczyciela zostawiając, do której klasy będą one pasowały najlepiej. Na uwagę zasługują dwa scenariusze gier miejskich Katarzyny Bartuś i Marzeny Suli-Matuszkiewicz (jeden z nich zwyciężył w tej kategorii). Gra miejska powinna być w zasadzie związana z konkretnym miejscem, terenem, pomnikiem, budynkiem, wydawałoby się więc, że w związku z tym jest nie do przeprowadzenia gdzie indziej. Tymczasem autorki napisały ich scenariusz, że ich „lekcję w terenie” można przeprowadzić nawet w klasie. W części trzeciej znajdują Państwo dwie gry dydaktyczne Doroty Bielawskiej i Jadwigi Świdorskiej. Scenariusze można zastosować na lekcji wprowadzającej w temat lub powtórzeniowej, ale także podczas lekcji wychowawczej (tzw. escape room).

Jest tu także lekcja matematyki, opracowana przez Grażynę Modrzewską, adresowana do najmłodszej klasy w tej kategorii, oraz lekcja regionalna Małgorzaty Drozd i Marty Słomianowskiej, która została tak przygotowana (połączenie historii rodzinnej z Wielką Historią), że przy pominięciu niektórych wątków spokojnie można ją przeprowadzić w każdym miejscu.

W czwartej części znajduje się dziewięć scenariuszy – przedstawień, które mogą zostać przygotowane przez uczniów ze starszych klas szkoły podstawowej. Zwycięska praca Beaty Sitarek i Magdaleny Cytryńskiej-Kurzępy to ciekawe połączenie świata polityki, gospodarki i kultury, w którym pełna dowcipu i polotu twórczość literatów dwudziestolecia międzywojennego przeplata się z przemówieniami głównych polityków tego okresu. W tej części również można znaleźć scenariusz, autorstwa Anety Baczyńskiej, z bardzo niewielką liczbą słów, w którym główną rolę grają symbolika, kreacja aktorska oraz muzyka. Ciekawym zabiegiem jest oddanie głosu polskiej szlachcie dyskutującej o polskich przywódcach i zaletach w sztuce Sławomira Hincy i Daniela Spoczyńskiego. Walorem sztuki autorstwa Ilony Karpińskiej jest szerokie spojrzenie na niepodległość. Autorka przedstawiła nie tylko przyczyny i okoliczności upadku Polski, czas zaborów i odzyskanie niepodległości, ale poszła dalej, przez okres II wojny światowej i PRL, aż do dzisiejszych czasów; (zdaniem autorki) kwestia niepodległości i pokoju nadal nie jest sprawą oczywistą. Ciekawy zabieg zastosowali także Joanna Piątkowska i Grażyna Mulica, czyniąc narratorem ważną postać naszej kultury – Henryka Sienkiewicza, a także Marzena Grzebyk i dr Radosław Sztaba, przedstawiając historię odzyskania niepodległości z perspektywy jednej rodziny. Z kolei Agnieszka Tomalska do opowiedzenia historii wykorzystała „magiczną ławkę”, przy której główny bohater przedstawienia spotyka kolejne postacie z naszych dziejów.

Okoliczności utraty i odzyskania przez Polskę niepodległości można również przedstawić w formie sądu, jak to zrobili Małgorzata Łuczak i Marzena Wieczorek. Marta Winnicka-Pilarska stworzyła zaś scenariusz związany ze współczesnym patriotyzmem.

Piątą część stanowią cztery scenariusze lekcji adresowane do uczniów szkół ponadpodstawowych. Zwycięska praca Elżbiety Ciemięgi to znakomity przykład umiejętnego wprowadzenia w przebieg lekcji elementów interaktywnych i multimedialnych. Jest ich tu dużo, a jednak nie dominują, tylko wspomagają i urozmaicają rytm lekcji. Krzysztof Matysa i Bartosz Mojski zaproponowali dwie ciekawe gry dydaktyczne, które można wykorzystać zarówno przy wprowadzeniu w temat, jak i jako lekcję powtórzeniową, a nawet swoją grę szkolną.

Ostatnia część to dwa scenariusze uroczystości adresowane do uczniów szkół ponadpodstawowych. Zwycięskie przedstawienie Cecylii Bielnik i Michała Janoszki to autorska kompilacja poezji, muzyki i malarstwa. Sztuka autorstwa s. Bogny Marty Ciembieri i dr Agnieszki Sławińskiej to niezwykle ciekawa propozycja przedstawienia jednych z najważniejszych punktów historii Polski XX wieku z perspektywy jednego miejsca – cmentarza na wileńskiej Rossie.

Mamy nadzieję, że te 24 różne propozycje będą dla Państwa inspiracją do radosnego i oryginalnego przeżywania nie tylko setnej rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości, lecz także każdej kolejnej. Pozostaje tylko zaprosić Państwa do jak najszerszego i twórczego korzystania z tego zbioru.

dr Zofia Fenrych i Maciej Frycz
Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Szczecinie